

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Сумського державного університету МОН України, м. Суми, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії Сідельник Наталії Юріївні з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» на підставі прилюдного захисту дисертації «Розвиток страхування в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

21 липня 2023 року.

Сідельник Наталія Юріївна, 1971 року народження, громадянка України, у 1993 році закінчила Сумський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз господарської діяльності». З 1995 р. по 2000 р. працювала бухгалтером у шляхобудівельному управлінні № 11 у м. Суми. З 2000 р. по 2004 р. обіймала посаду головного бухгалтера обласного управління НАСК «Оранта» у м. Суми. З 2005 р. по 2007 р. працювала директором страхової компанії «АРМА» у м. Суми. З 2007 р. по 2009 р. – директор сумської філії ПРАТ «УСГ». З 2009 р. по 2013 р. працювала директором сумської філії ПРАТ «УПСК». З 2013 р. по теперішній час працює директором Сумського представництва ПРАТ СК ВУСО. З 2018 р. по 2022 р. здобувач ступеня доктора філософії кафедри фінансових технологій і підприємництва Сумського державного університету за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

Дисертацію виконано у Сумському державному університеті МОН України, м. Суми. у відповідності із науковою тематикою кафедр фінансових технологій і підприємництва та економічної кібернетики й інших і є частиною комплексних науково-дослідних робіт на тему «Інноваційні драйвери зростання макроекономічної стабільності країни», державний реєстраційний № 0121U114396; «Трансформація фінансової системи та стратегічні пріоритети її розвитку», державний реєстраційний № 0121U114477, «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин», державний реєстраційний № 0121U114364, «Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації», державний реєстраційний № 0121U114570.

Наукові керівники: Леонов Сергій Вячеславович доктор економічних наук, професор, перший проректор Сумського державного університету, Кубатко Олександр Васильович, доктор економічних наук, професор, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Сумського державного університету.

За матеріалами дисертації опубліковано 15 наукових праць, зокрема 1 підрозділ у колективній монографії, 9 статей у наукових фахових виданнях

України (зокрема, 1 – у виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Web of Science та 1 – у виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Scopus), 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. Опубліковані роботи цілком відповідають змісту дисертації та її висновкам. Основними з них є:

1. Сідельник Н.Ю., Діденко І.В., Васильєва Т.А. Теоретичні аспекти страхування трудових мігрантів. Реформування системи освіти для запобігання трудовій міграції / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. В. Леонова та канд. екон. наук, доц. В. В. Боженко. Суми : Сумський державний університет, 2021. С.208-216

2. Васильєва Т.А., Діденко І.В., Сідельник Н.Ю., Єфіменко А.Ю. Аналіз тенденцій розвитку страхових інновацій. Вісник СумДУ. Серія Економіка. 2022. 4, 267-273. DOI: 10.21272/1817-9215.2022.4-28

3. Vasylieva T., Didenko I., Sidelnyk N., Yefimenko A., Bozhenko V. Assessment of society's readiness for modern challenges of the insurance market. Mechanism of Economic Regulation. 2022. 3/4, P. 38-42.

4. Kuzior, A., Krawczyk, D., Didenko, I., Sidelnyk, N., & Vasylieva, T. Interaction between health insurance, household income, and public health financing in Ukraine. Problems and Perspectives in Management. 2022. 20(4), 436-450. DOI: doi:10.21511/ppm.20(4).2022.33 (Scopus).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Журавко Федір Олександрович – голова спеціалізованої вченої ради, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин Сумського державного університету. В роботі визначені три глобальні проблематики, а саме становлення новітнього страхового ринку, інноваційний розвиток та соціально-економічні трансформації, що значно актуалізують тему дисертації, а також якісно відрізняють дослідження Сідельник Н.Ю. від вже існуючих наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування». Актуальність теми дисертаційної роботи також обумовлена випереджаючою роллю страхування у післявоєнній відбудові, коли доцільним буде не тільки активний розвиток усіх елементів системи управління макроекономічних ризиків, але й формування додаткових фінансових ресурсів у вигляді інвестиційних ресурсів, донорами яких є страхові компанії. Паралельно з цим, завдання, які поставлені Сідельник Н.Ю. у власній роботі повністю корелюють з цілями сталого розвитку ООН, а саме подолання голоду, розвиток сільського господарства (ціль 2) відображено за допомогою розвитку аграрного страхування; міцне здоров'я і благополуччя (ціль 3) за допомогою розвитку медичного страхування. Роботу якісно відрізняє використання сучасного програмного забезпечення, а саме STATISTICA 12, STATA 12, EVIEWS та інші, що

дозволило не тільки отримати якісні економетричні результати дослідження, але й підтвердити чи спростувати висунуті в дисертації гіпотези.

Дисертаційна робота Сідельник Наталія Юріївна на тему «Розвиток страхування в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій» є самостійним науковим дослідженням та цілком відповідає вимогам наукової кваліфікації здобувача «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. З урахуванням виконання у повному обсязі освітньої складової освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи дисертант заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

Ткаченко Наталія Володимирівна – опонент, доктор економічних наук, професор, директор Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Трансформаційні зміни економічної системи в Україні призвели не лише до цифрової адаптації всіх економічних агентів та зокрема страхових компаній, а й до новелізаційних векторів розвитку на страховому ринку. В умовах сьогодення спостерігається повноцінне проникнення діджиталізації у всі бізнес-процеси, що зумовлює відмову страховиків від вже усталених інструментів. В роботі акцентовано увагу на критичних точках розвитку страхового ринку, а саме кіберстрахуванні, медичному страхуванні, агрострахуванні, де прослідковуються трансформації сучасних інноваційних соціально-економічних процесів. Робота відрізняється вдалим поєднанням теорії й практики страхового менеджменту. Для досягнення мети дослідження, проведення комплексного аналізу об'єкта та предмету дисертації використано широкий набір загальних та спеціальних методів дослідження. Особливої уваги заслуговують такі методи, як бібліометричний та трендовий методи, метод описової статистики, динамічний та кореляційно-регресійний аналіз, метод адитивно-мультиплікативної згортки та факторний аналіз, багатофакторне регресійне моделювання та ітераційний метод, тести Бройша-Пагана та Хаусмана й інші. Це підтверджує використання в роботі досить широкого методичного апарату, який дозволив зробити відповідні висновки, які характеризуються практичною значимістю та цінністю. Запропоновані Наталією Юріївною методичні засади обумовлюють можливість подальшого використання отриманих результатів як в процесі майбутніх наукових досліджень, так і в реальній практичній діяльності. Щодо дискусійних моментів, необхідно відмітити, що в процесі визначення інтегрального індикатора розвитку страхового ринку країн ОЕСР, актуальності набуває розширення вибірки показників дослідження, оскільки більшою мірою це показники загального характеру, які не завжди описують

розвиток. Крім того, цікавою була б адаптація цього підходу до реалій вітчизняного страхового ринку. Додаткового дослідження також потребує аналіз поточного стану та подальших перспектив розвитку аграрного сектору України та ролі страхових компаній на ньому. Обмеженою є вибірка компаній для дослідження процесів на ринку медичного страхування, оскільки цей сегмент страхування динамічно розвивається. Так, компанія, яка сьогодні є аутсайдером може стати лідером через декілька років, тому, вибір тільки 10 страхових компаній, які й забезпечують 75% медичного страхування в Україні є не коректним. Проте це не знижує наукових здобутків Сідельник Н.Ю. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація на тему «Розвиток страхування в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій» відповідає вимогам Постанови Кабінету міністрів України №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року, а здобувач Сідельник Наталія Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

Полчанов Андрій Юрійович доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка». Робота Сідельник Н.Ю. є актуальна, оскільки вона пов'язана з управлінням ризиків в суспільстві за допомогою інноваційного розвитку інституту страхування в Україні. Автор має значний практичний досвід роботи в сфері страхування на керівних посадах, що дозволило визначити коло найбільш актуальних питань розвитку страхування України. Наталія Юріївна довела, що вона є фаховим дослідником в галузі знань 07 «Управління та адміністрування», що підтверджено використанням у дисертації різних економетричних інструментів, а також новизною отриманих результатів дослідження. Зміст і структура дисертаційної роботи відповідають обраній темі та забезпечують досягнення мети та вирішення поставлених наукових задач. Винесені на захист пункти наукової новизни, практичні рекомендації та висновки є достовірними та повністю розкриті в роботі. Проте, варто зауважити, що робота значно б виграла за умови поглиблення досліджень щодо формування дорожньої карти реформ системи державного регулювання страхування в Україні на коротко та довгостроковий період. Актуальність обраної теми дисертаційної роботи Сідельник Н.Ю. «Розвиток страхування в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій», обґрунтованість висновків і рекомендацій, достатній ступінь наукової новизни, кількість та якість публікацій відповідають вимогам Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» №44 від 12 січня 2022 року, а автор дисертаційного дослідження Сідельник Наталія Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

Пахненко Олена Михайлівна – рецензент, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва Сумського державного університету. Тема роботи «Розвиток страхування в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій» є достатньо актуальною, зважаючи на той факт, що цифровізація здійснює значний вплив на увесь вітчизняний фінансовий сектор, проте, якщо в банківському секторі адаптація цифрових технологій триває понад десятиліття, і фінтех компанії є безпосередніми учасниками ринку банківських послуг, то в страхову секторі ці процеси відбуваються помірковано, а іншуртех знаходиться на етапі свого становлення. Тому, зважаючи на той факт, що поштовх до цифровізації світовий страховий ринок отримав тільки в період пандемії, то в сучасних умовах дослідження процесів трансформації страхового ринку в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій є надзвичайно актуальним як з наукової, так і з практичної точок зору. На позитивну оцінку заслуговує детальне дослідження автором таких болючих тем для України, як добровільне медичне та агростраховання. Зокрема, необхідно відмітити розроблений авторкою науково-методичний підхід щодо верифікації оптимальних взаємодій між зацікавленими сторонами в системі відносин «держава – страхові компанії – домогосподарства» в контексті розвитку добровільного медичного страхування в Україні. Також, в межах рубрики «удосконалено», на особливу увагу заслуговує науково-методичний підхід автора до визначення напрямку та сили взаємозв'язку між рівнями розвитку агростраховання, аграрної галузі та продовольчої безпеки. У свою чергу, робота містить й певні недоліки, зокрема проведений бібліометричний аналіз мав би помітне підсилення, якщо Наталія Юріївна провела дослідження публікаційної активності науковців, праці яких, проіндексовані міжнародною науковою базою даних Web of Science, а не лише базою даних Scopus. Також у підрозділі 1.3 здійснено розрахунок інтегрального індикатора рівня розвитку страхування країн ОЕСР, однак хотілось би бачити аналогічні розрахунки для України. Крім того, дисертаційна робота значно виграла б, якщо у підрозділі 3.2 окрім моделювання функціональних зв'язків між рівнем інноваційності країн та рівнем розвитку страхування було проведено кластеризацію країн, які брали участь у даному дослідженні. Однак, зазначені зауваження не применшують наукову й практичну значимість роботи, вони скоріше носять рекомендаційний характер і можуть бути враховані в наступних дослідженнях. За своїм змістом, обсягом, структурою дисертаційна робота Наталії Юріївни повністю відповідає вимогам, які висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії,

дисертація має наукову новизну й практичну цінність. Таким чином, Сідельник Наталія Юріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

Журавка Олена Сергіївна – рецензент, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва Сумського державного університету. Дисертаційна робота Сідельник Н.Ю. на тему «Розвиток страхування в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій» є повноцінним, закінченим науковим дослідженням. Робота містить нові науково-обґрунтовані результати, які мають як теоретичне, так і практичне значення для сучасного страхування. Безумовно, найбільш актуальними наразі в контексті інноваційних соціально-економічних трансформацій є такі види страхування як медичне страхування, агрострахування та кіберстрахування. Актуалізуючи питання, медичного страхування зазначимо, що це лідер особистого страхування, яке активно зростає останніми роками в Україні. Особливої важливості цей вид страхування зазнав в розрізі триваючої медичної реформи, яка розглядає медичне страхування як додатковий канал фінансування і забезпечує важливий елемент управління державними витратами. Крім того, подолання коронавірусних ризиків також визначило беззаперечну важливість медичного страхування та показало його невичерпний потенціал. Тому значної практичної важливості має доробок дисертанта щодо науково-методичного підходу щодо верифікації оптимальних взаємодій між зацікавленими сторонами в системі відносин «держава – страхові компанії – домогосподарства», оскільки це дозволяє визначити пороговий рівень середньомісячного доходу домогосподарств, за якого максимізується участь українських домогосподарств у операціях медичного страхування. Крім того, зважаючи на незавершеність реформ в аграрному страхуванні України, достатньо цікавим є науково-методичний підхід до визначення напрямку та сили взаємозв'язку між рівнями розвитку агрострахування, аграрної галузі та продовольчої безпеки, що дозволило підтвердити необхідність формування широкого пулу страховиків, окремого адміністратора, який буде працювати на державно-приватній основі, а також обов'язкового перестраховування ризиків аграрного пулу. Щодо кіберстрахування, яке є найбільш актуальним у XXI столітті, зважаючи на розширення цифрових технологій у всіх сферах життєдіяльності та активізацію кіберризиків у період війни в Україні, зазначимо, що позитивної оцінки заслуговують напрацювання автора з приводу ідентифікації потенціалу розвитку цього виду страхування в світі.

У той же час, присутні окремі зауваження: в роботі проведено глибокий аналіз думок зарубіжних вчених, водночас приділено вкрай мало уваги дослідженням вітчизняних вчених; певна кількість практичних розрахунків завершується 2020 р., що не дозволяє сформувати об'єктивну думку щодо сучасних трендів розвитку досліджуваних процесів та виявити подальші закономірності їх розвитку; підрозділ 2.2 був би більш довершеним при

додаванні результатів факторного аналізу складових характеристики рівня розвитку страхування аграрних ризиків та аграрної галузі; за результатами застосування інструментарію імітаційних ігор для розрахунку оптимальних взаємодій між зацікавленими сторонами в системі відносин «державна – страхові компанії – домогосподарства» необхідно було б врахувати рівень знецінення національної грошової одиниці протягом останніх 10 років; у підрозділі 3.3 необхідно було б проаналізувати не тільки загальний обсяг страхових премій з кіберстрахування, але й їх видову структуру в розрізі ризиків. Перелічені недоліки та зауваження мають дискусійний характер та не применшують високого науково-теоретичного та методичного рівня проведеного дослідження. Достовірність отриманих результатів забезпечена достатнім фактичним матеріалом, отриманим за допомогою новітніх методів дослідження. Дисертаційна робота є закінченою науково-дослідною роботою, яка містить нове вирішення актуальної проблеми. Сідельник Наталія Юріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

Результати відкритого голосування: «За» - 5 членів ради,
«Проти» - 0 членів ради
«Утримались» - 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Сідельник Наталії Юріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування».

**Голова спеціалізованої
вченої ради
21 липня 2023 р.**

Журавко Ф.О.